

Włodzimierz Mokry

SOBORY RUSI KIJOWSKIEJ
JAKO OPOKA DUCHA
W ŻYCIU NARODU UKRAIŃSKIEGO
I W LIŚCIE „ORIENTALE LUMEN”
ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II

Бібліотека Фондації св. Володимира
том XXII

Володимир Мокрий

**СОБОРИ КИЇВСЬКОЇ РУСІ
ЯК ОПОРА ДУХУ
В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
ТА В ЛИСТІ „ORIENTALE LUMEN”
СВЯТОГО
ІВАНА ПАВЛА II**

Видавництво „Швайпольт Фіоль”
Краків 2014

Biblioteka Fundacji św. Włodzimierza
tom XXII

Włodzimierz Mokry

**SOBORY RUSI KIJOWSKIEJ
JAKO OPOKA DUCHA
W ŻYCIU NARODU UKRAIŃSKIEGO
I W LIŚCIE „ORIENTALE LUMEN”
ŚWIĘTEGO
JANA PAWŁA II**

Wydawnictwo „Szwajpolt Fiol”
Kraków 2014

Publikacja dofinansowana ze środków
Katedry Ukrainoznawstwa
Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych
Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz
Fundacji św. Włodzimierza Chrzcziciela Rusi Kijowskiej w Krakowie

Redaktor serii „Biblioteka Fundacji św. Włodzimierza”:
prof. dr hab. Włodzimierz Mokry

Copyright© by Włodzimierz Mokry, Fundacja św. Włodzimierza Chrzcziciela
Rusi Kijowskiej w Krakowie, Kraków 2014

Wydawca: Fundacja św. Włodzimierza
ul. Kanonicza 15, 31-002 Kraków
tel./fax (48-12) 421 99 96
tel. (48-12) 421 92 94
e-mail: fondsw@poczta.onet.pl
www.nestor.cracow.pl

Na okładce:

Sobór św. Sofii – Mądrości Bożej w Kijowie, powstały w 1011 r.
Przed Cudowną Ikoną Matki Boskiej Korczmińskiej XVI w.
(woj. zamojskie) Ojciec Święty wpisuje się
do księgi pamiątkowej Fundacji św. Włodzimierza. (SF)

Korekta: Alina Doboszevska

Projekt okładki i łamanie: Oleg Aleksejczuk

ISBN 978-83-62454-97-6

Druk: Wydawnictwo PLATAN, Kryspinów 189

Sobory Rusi Kijowskiej
jako opoka ducha
w życiu narodu ukraińskiego
i w Liście „Orientale Lumen”
świętego Jana Pawła II

*Świątemu Janowi Pawłowi II
z podziękowaniem za modlitwę o miłość bliźniego
i pokój w wolnej i niepodzielnej Ukrainie*

*Святому Івану Павлу II
з подякою за молитву про любов ближнього
й мир у вільній, єдиній Україні*

Wprowadzenie

Owóz na tych górach [Dnieprowych] zajaśnieje łaska Boża, bę-
dzie gród wielki i cerkwie mnogie wzniesie Bóg.

*św. Andrzej Apostoł*¹

Sobory to opoka ducha Ukrainy, którego ucieleśnieniem stali się słynni mnisi – założyciele monasteru Kijowsko-Peczerskiego, a także budowniczkowie soboru Św. Sofii Mądrości Bożej, ufundowanego w 1037 roku przez księcia Jarosława Mądrego.

Pierwszy spośród Rusinów mnich-prezbiter, a od 1051 roku metropolita – Ilarion, św. Antoni, a zwłaszcza św. Teodozjusz to prekursorzy życia monastycznego rozwijającego się od tysiąca lat najpierw w Kijowie, a następnie w wielu monasterach na ziemiach ukraińskich, białoruskich, rosyjskich.

Pierwszorządne, wielowymiarowe, żywotne i owocujące w każdym pokoleniu na przestrzeni wieków znaczenie soborów, monasterów i poszczególnych cerkwi oraz monastycyzmu w formowaniu się kultury ukraińskiej, zdaniem ukrainoznawców², polega na tym, że z istnieniem monasterów i historią mo-

¹ O pobycie apostoła Andrzeja na ziemi ruskiej: *Powieść lat minionych*, [w:] *Kroniki staroruskie*, red. F. Sielicki, przeł. E. Goranin, F. Sielicki, H. Suszko, Warszawa 1987, s. 20. „яко на сихъ горахъ въсияеть благодать Божия, иматъ городъ великъ быти, и церкви многы иматъ Богъ въдвижнети”; *Пророцтво св. Апостола Андрея на київських горах*, *Повість временних літ*, [у:] *Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі IX–XV століть*, книга перша, за ред. проф. Василя Яременка, Київ 2002, с. 465.

² М. Возняк, *Ігумен Печерського монастиря Теодосій*, [у:] *Історія української літератури*, т. 1: *До кінця XV віку (з 53 ілюстраціями)*,

nastycyzmu związane są w istotnej mierze dzieje wewnętrzne Rusi Kijowskiej i rozwój monasteru Kijowsko-Pieczerskiego – kolebki „życia monastycznego i ośrodka kultury narodowej”, który „zawdzięcza swoje najsilniejsze impulsy monastycyzmowi bizantyńskiemu”³.

Przyjrzymy się zatem w największym skrócie, po pierwsze, roli w formowaniu kultury ukraińskiej soborów i monasterów fundowanych przez władców Rusi Kijowskiej, hierarchów Cerkwi, magnatów, hetmanów kozackich. Po drugie, przedstawimy znaczenie dla kształtowania kultury ukraińskiej i życia duchowego Ukraińców twórców monastycyzmu, rozwijanego od

---

Львів 1920, с. 131–133; Т. Коструба, *Роля Церкви у суспільному житті*, [у:] *Нарис історії України*, т. 2, Торонто 1961, с. 220–221; М. Чубатий, *Монашество*, [у:] *Історія християнства на Русі-Україні*, т. I: *до 1353*, Рим–Нью Йорк 1965, с. 726–730; А. Попре, *Kijowski klasztor pieczerski*, [w:] *Słownik starożytności słowiańskich*, red. W. Kowalenko, G. Labuda, T. Lehr-Splawiński, т. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965, s. 413–415; М. Грушевський, *Літописна повість про Печерський монастир*, [у:] *Історія української літератури*, Київ 1993, т. II, с. 84–91; І. Коровецький, о. І. Патрило, *Чернецтво*, [у:] *Енциклопедія українознавства. Словникова частина*, ред. В. Кубійович, т. 10, Львів 2000, с. 3709–3711; G. Podskalsky, *Chrześcijaństwo i literatura teologiczna na Rusi Kijowskiej (988–1237)*, Kraków 2000, s. 78–86; Ю. Федорів, *Монастирі і чернече життя*, [у:] *Історія Церкви в Україні*, Люблін 1991, Репринтне видання, Львів 2001, с. 60–63; І. Огієнко (Митрополит Іларіон), *Українське монашество*, Київ 2002, с. 51; О. Сліпушко, *Фундатор православної церковної ідеології; Повчання преподобного Феодосія*, [у:] *Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі IX–XV століть*, книга перша, за ред. В. Яременка, Київ 2002, с. 313–336; Л. Карпінська, *Подвиг аскета: „втеча від світу” чи рух назустріч людству?* і В. Мешков, *Киево-Печерський монастир – серце древнеруского духа*, [у:] *Давньоруське любомудріє. Тексти і контексти*, упор. О. Вадовина, Ю. Завгородній, Київ 2006, с. 182–192 і 292–304.

³ G. Podskalsky, *Monastycyzm i klasztory*, [w:] *Chrześcijaństwo i literatura teologiczna...*, s. 79.

XI wieku w państwie kijowskim i owocującego we wszystkich pokoleniach narodu ukraińskiego. Po trzecie, uwzględniając papieskie posłania do Ukraińców, zwłaszcza z okazji 1000-lecia chrztu Rusi Kijowskiej i z podróży na Ukrainę w 2001 roku, oddamy analizie list apostolski *Oriente lumen* (1995 rok) ukazujący, jak bliska Papieżowi-Słowianinowi była „niezwykle bogata tradycja duchowa chrześcijańskiego Wschodu”⁴, a zwłaszcza zasługująca – zdaniem Jana Pawła II – na poznanie przez katolików „duchowość, która przeniknęła potem na tereny zachodnie, z niej to jako ze źródła wzięła początek łacińska koncepcja życia zakonnego i później znajdowała w niej niejednokrotnie siły”⁵.

---

⁴ Patrz Odpowiedź Ojca Świętego Jana Pawła II na list prezesa Fundacji św. Włodzimierza Chrzciciela Rusi Kijowskiej w Krakowie nadesłana 31 maja 1995 roku przez Sekretarza Stanu abp Giovanni B. Re Sunstytut, „Między Sąsiadami – Між сусідами”, Kraków 1997, nr 7, s. 19.

⁵ *List Apostolski „Oriente lumen” Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, do duchowieństwa i wiernych w setną rocznicę Listu Apostolskiego Orientalium Dignitas Papieża Leona XIII*, [w:] W. Mokry, *Papieskie posłania Jana Pawła II do Ukraińców*, Kraków 2001, s. 364.

